

P.Z.E. br. 61/6

HRVATSKI SABOR

Zastupnik Marija Selak Raspudić

Zagreb, 23.09.2021. godine

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Amandmani na Konačni prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, druge čitanje, P.Z.E., broj 61

Temeljem članka 196. Poslovnika Hrvatskoga sabora zastupnik Marija Selak Raspudić podnosi slijedeće amandmane na Konačni prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, druge čitanje, P.Z.E., broj 61:

Amandman 1.

ČLANAK 1.

U članku 1. mijenja se točka 1. te glasi:

„1. autorsko pravo - pravo autora na njihovim djelima iz književnoga, novinarskog, znanstvenog i umjetničkog područja“

Obrazloženje:

S obzirom na to da se u Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (dalje u tekstu: ZAPSP) implementiraju odredbe Direktive (EU) 2019/790, predlaže da se i u uvodnu odredbu o predmetu zakona izrijekom unese da je autorsko pravo, između ostalih, i pravo autora na njihovim djelima iz novinarskog područja.

Amandman 2.

ČLANAK 14.

U članku 14. mijenja se stavak 1. koji glasi:

„(1) Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnog, novinarskog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“

Obrazloženje:

Jednako kao i kod gore predložene izmjene u članku 1., predlaže se da se i u odredbu kojom se definira autorsko djelo izriekom unese da je autorsko djelo, između ostalih, originalna intelektualna tvorevina iz novinarskog područja. U stavku 2. ovog članka novinarska djela uvrštena su među autorska djela, no u stavku 1. to nije učinjeno.

Amandman 3.

ČLANAK 16.

U članku 16. mijenja se stavak 1. koji glasi:

„1) Zbirka samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe koja prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čini originalnu intelektualnu tvorevinu individualnog karaktera sukladno članku 7. stavku 1. ovoga Zakona (autorska zbirka), kao što je enciklopedija, zbornik, antologija, informativna publikacija, baza podataka i sl., zaštićena je kao zasebno autorsko djelo. Nijedan drugi kriterij neće se primjenjivati za prikladnost autorskopravne zaštite autorske zbirke.“

Obrazloženje:

U članku 158. Prijedloga ZAPSP-a informativna publikacija definira se kao „...zbirka koja se uglavnom sastoji od pisanih autorskih djela novinarske prirode, koja može sadržavati i ostale vrste djela ili predmete srodnih prava, uključujući fotografije i video sadržaje...“ stoga se predlaže da se, radi izbjegavanja bilo kakvih nejasnoća, informativna publikacija i izriekom uvrsti u članak 16. Prijedloga ZAPSP-a.

Amandman 4.

ČLANAK 18.

U članku 18. stavku 4. u alineji drugoj brišu se riječi „ako je to u skladu s uobičajenom praksom u medijskom izvješćivanju.“

U članku 18. stavku 5. u alineji drugoj brišu se riječi „ako je to u skladu s uobičajenom praksom u medijskom izvješćivanju.“

Obrazloženje:

Novinar je autor, a autor, sukladno članku 21. Prijedloga ZAPSP-a, ima pravo biti priznat i označen kao autor djela te je osoba koja javno koristi autorsko djelo dužna je pri svakom korištenju naznačiti autora, osim ako autor u pisanom obliku izjavi da ne želi biti naveden ili ako način pojedinoga javnog korištenja autorskog djela onemogućava navođenje autora.

Slijedom navedenoga smatra se kako ime i prezime novinara koji je potpisan mora biti jasno i vidljivo označeno u svim slučajevima jer bi svako suprotno postupanje predstavljalo povredu prava na priznanje autorstva.

Dodatno, ističe se da je predložena sintagma „ako je to u skladu s uobičajenom praksom u medijskom izvješćivanju“ nepotrebna budući da sam članak 21. predviđa iznimke od prava na priznanje autorstva. Ujedno, navedena sintagma na način kako je predviđena u trenutnom Prijedlogu ZAPSP-a je potpuno neodređena, ostavlja pravne praznine i prostor za neosnovano zaobilaženje prava na priznanje autorstva .

Amandman 5.

ČLANAK 66.

U članku 66. mijenja se stavak 1. koji glasi:

„1) Autorskopравни ugovor mora određivati barem djelo na koje se odnosi, način korištenja, trajanje korištenja, teritorij korištenja, naknadu za korištenje djela, odnosno izričitu odredbu da se pravo korištenja osniva bez naknade te osobu ovlaštenu na korištenje autorskog djela (korisnik).“

Obrazloženje:

Predlaže se da se među obvezne sastojke autorskopravnih ugovora uvrste i odredbe o trajanju korištenja i o teritoriju korištenja kako bi se u što većoj mjeri izbjegle bilo kakve nejasnoće i sporovi o tim pitanjima među ugovornim stranama.

Amandman 6.

ČLANAK 75.

Mijenja se članka 75. i glasi:

„Mali nakladnički ugovor o izdavanju i drugom iskorištavanju članaka, fotografija, crteža, videoisječaka i drugih autorskih priloga u dnevnom i periodičnom tisku ili publikacijama iznimno ne mora biti sklopljen u pisanom obliku pod uvjetom da nedostatak pisanog oblika ne ide na štetu autora.“

Obrazloženje:

Ako bi se zakonom propisalo da mali nakladnički ugovori čine iznimku od pravila o obvezatnom pisanom obliku ugovora, navedeno bi dovelo do stavljanja autora u još slabiji položaj u odnosu na nakladnika koji je u pravilu jača strana u ugovornom odnosu stoga je zakonskim odredbama potrebno ojačati poziciju autora. Dodatno, ako bi se zakonom propisalo da mali nakladnički ugovori čine iznimku od pravila o obvezatnom pisanom obliku ugovora, otvara se mogućnost da se pod mali nakladnički ugovor podvedu i ugovori koji to u svojoj biti nisu s ciljem zaobilazanja obveze pisanog oblika ugovora.

Amandman 7.

ČLANAK 100.

Mijenja se članka 100. te glasi:

„(1) Autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu je djelo koje za vrijeme trajanja radnog odnosa kod određenog poslodavca stvori autor izvršavajući svoje obveze iz ugovora o radu i/ili po uputama tog poslodavca. Odnosi u pogledu autorskog djela stvorenog u radnom odnosu uređuju se ovim Zakonom, ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca.

(2) Ako ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca nije drukčije određeno, smatra se da je poslodavac stekao isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, u sadržaju i opsegu koji je potreban za obavljanje njegove redovite djelatnosti, vremenski ograničeno dok traje radni odnos za vrijeme čijeg trajanja je djelo nastalo. Po prestanku radnog odnosa, sva autorska prava na autorskom djelu stvorenom u radnom odnosu pripadaju autoru s tim da dotadašnji poslodavac ima pravo prvenstva u pogledu sklapanja autorskopravnog ugovora. Na poslodavčevo pravo prvenstva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o nakladničkom pravu prvenstva iz članka 74. ovog Zakona.

(3) Smatra se da je poslodavac dobio autorovo odobrenje da djelo stvoreno u radnom odnosu javno objavi, sastavi s drugim djelom radi zajedničkog korištenja te uključi u zbirku ili bazu podataka i tako

koristi, kao i da djelo predstavlja javnosti pod imenom poslodavca, zajedno s autorovim imenom, ako je to moguće s obzirom na način korištenja i ako nije drukčije ugovoreno s autorom djela. Ove ovlasti poslodavac može izvršavati u sadržaju i opsegu koji je potreban za obavljanje njegove redovite djelatnosti.

(4) Za slučaj da autoru radni odnos prestane prije dovršetka djela, kao i u slučaju kad se opravdano može smatrati da autor neće moći sam dovršiti djelo uredno i pravovremeno u skladu s potrebama poslodavca, poslodavac mora ishoditi odobrenje autora da dovrši njegovo nedovršeno djelo, ako nije drukčije ugovoreno s autorom djela.

(5) Ako je arhitektonsko djelo stvoreno u radnom odnosu, stavci 1. do 4. ovoga članka odnose se na sve elemente arhitektonskog djela (skice, studije, plastične i druge prikaze, nacрте, idejne projekte, glavne projekte, izvedbene projekte i planove, zahvate u prostoru iz područja arhitekture, urbanizma i krajobrazne arhitekture).

(6) Stavci 1. do 4. ovog članka primjenjuju se i kad je računalni program stvorio zaposlenik u izvršavanju svojih obveza iz ugovora o radu ili slijedeći upute svojega poslodavca.

Obrazloženje:

Autorsko pravo pripada osobi koja je autorsko djelo stvorila stoga je suprotno smislu i svrsi ZAPSP-a zakonom propisati presumpciju da je poslodavac stekao isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, i to bez ograničenja i neovisno o trajanju radnog odnosa.

Štoviše takvo zakonsko uređenje je neprihvatljivo i iz razloga što radnike autore stavlja u znatno gori položaj nego do sada s obzirom da poslodavci ovu ugovornu odredbu mogu koristiti na štetu radnika autora na način da radniku autoru jednom kad stvori autorsko djelo otkazu ugovor o radu budući da poslodavac ima autorsko djelo koje mogu slobodno i isključivo iskorištavati te mu radnik više nije potreban.

Slijedom navedenoga, radi jače zaštite radnika autora, predlaže se da, ako nije drukčije određeno, poslodavac stječe isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu vremenski ograničen o dok traje radni odnos za vrijeme čijeg trajanja je djelo nastalo.

Po prestanku radnog odnosa, sva autorska prava na autorskom djelu stvorenom u radnom odnosu pripadaju autoru s tim da dotadašnji poslodavac ima pravo prvenstva u pogledu sklapanja autorskopravnog ugovora. Na poslodavčevo pravo prvenstva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o nakladničkom pravu prvenstva iz članka 74. ovog Zakona (pred drugim ponuditeljima koji ponude iste uvjete, rok za poslodavčevu ponudu 30 dana od dana primitka autorovog pisanog poziva; pravo prvenstva traje dvije godine od prestanka radnog odnosa).

Naime, kada bi se na navedeni način reguliralo pitanje iskorištavanja autorskog djela koje je stvoreno u radnom odnosu, položaj radnika i poslodavca kao ugovornih strana bio bi izjednačen bar kad je u pitanju iskorištavanje određenog autorskog djela nakon prestanka radnog odnosa.

Pravo na preradu i dovršavanje autorskog djela bez odobrenja autora, kad je posrijedi autorsko djelo u novinarskom poslu, u svojoj je biti suprotstavljeno svrsi novinarskog posla –

da javnost informira objektivno, točno i pravovremeno. Dopusti li se mogućnost „prerade“ informacija, prijeti opasnost da one više neće do građana doći u objektivnoj, točnoj i pravovremenoj formi, što je put u „fake news“ pa i cenzuru. Takva odredba izravno ugrožava pravo javnosti da zna, slobodu govora i demokraciju jer zadire u način informiranja javnosti.

Amandman 8.

ČLANAK 101.

U članku 101. mijenja se stavak 2., te glasi:

„2) Ako je korištenje autorskog djela stvorenog u radnom odnosu imalo bitan doprinos na povećanje dohotka, odnosno dobiti ili na unaprjeđenje obavljanja djelatnosti poslodavca, autor ima pravo na posebnu primjerenu naknadu, koja se određuje ugovorom o radu, pravilnikom o radu, kolektivnim ugovorom ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca, a razmjerno doprinosu kojeg je njegovo autorsko djelo imalo na povećanje dohotka, odnosno dobiti ili na unaprjeđenje obavljanja djelatnosti poslodavca.“

Obrazloženje:

Zakonski izrazi „bitan doprinos“ i „primjerena naknada razmjerna doprinosu“ nisu dovoljno određeni ni odredivi u samom zakonu stoga se predlaže, umjesto kao mogućnost, da se zakonom propiše kao obveza da se pravo na posebnu primjerenu naknadu regulira bilo ugovorom o radu, pravilnikom o radu, kolektivnim ugovorom ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca.

Na taj način ojačat će se i zaštititi pravni položaj radnika, koji je u odnosu na poslodavca, uglavnom slabija strana stoga bi ostavljanje rješavanja tog pitanja samo kao mogućnosti ozbiljno ugrozilo smisao i svrhu ove odredbe. Ujedno, propisivanjem obveze da se to pitanje regulira na navedeni način u većoj se mjeri izbjegava nastanak eventualnih sporova koji bi mogli nastati između radnika i poslodavca kada bi reguliranje tog pitanja bilo ostavljeno samo kao mogućnost.

Amandman 9.

ČLANAK 167.

U članku 167. mijenja se stavak 1. koji glasi:

„(1) Profesionalni novinari i fotoreporteri čija su autorska djela uvrštena u informativne publikacije imaju pravo na primjerenu naknadu kad tu informativnu publikaciju i bilo koji njezin dio na internetu koristi pružatelj-usluga informacijskog društva, iz članka 166. ovoga Zakona. Ovo pravo ostvaruje se obvezno kolektivno.“

U članku 167. stavak 2. briše se.

Obrazloženje:

Sam predloženi članak onemogućava novinare i fotoreportere da samostalno ostvaruju svoju naknadu, već ih prisiljava da to svoje pravo ostvaruju isključivo preko nakladnika. Ovakvim zakonskim rješenjem, novinari i fotoreporteri će u potpunosti ostati bez ikakve naknade ukoliko nakladnici iz bilo kojeg razloga ne ostvare to svoje pravo. Pri tome, razlozi za tako nešto mogu biti različiti, a da novinari i fotoreporteri na njih ne mogu uopće utjecati. Iz navedenih razloga smatra se da se novinarima i fotoreporterima mora omogućiti samostalno ostvarivanje ovog prava.

Zastupnik Marija Selak Raspudić

